

Integrace, inkluze a zákonitosti ve vzdělávání nadaných

PhDr. Eva Vondráková

S pochopením potřebnosti péče o handicapované asi nemá v současné době nikdo problém. V porovnání s tím může vypadat zařazení „dětí, žáků a studentů nadaných“ do stejné části legislativy jako nepatřičné. Něco na tom je – nadání opravdu není, alespoň samo o sobě, žádný handicap. Snáze je společensky akceptována kombinace nadání a handicapu, tedy těch, kteří jsou dvakrát či vícekrát „výjimeční“. Nejběžnějším příkladem jsou mimořádně intelektově nadaní žáci s poruchami učení. Jak ale rozumět oprávněnosti zařazení nadaných (bez handicapů) do této kategorie? A proč se jimi vůbec zabývat?

Integrace a nověji také inkluze jsou pojmy tradičně spojované s výukou handicapovaných žáků. Ve vyhledávači se u těchto termínů objeví řada odkazů na různé varianty pomoci těmto žákům, usnadnění jejich vzdělávání a začlenění do společnosti. Je to samozřejmé a je to tak dobře. Ve školském zákoně je najdeme v odstavci „Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných“.

Postoj ke vzdělávání nadaných

Ochota zabývat se vzděláváním nadaných úzce souvisí s informovaností a postojem těch, kteří o něm rozhodují, tedy řídicích pracovníků, učitelů i samotných rodičů. Malá obeznámenost s problematikou dává velký prostor mýtům a pověrám.

V současné době se stále ještě zastávají názory naší laické veřejnosti (ale i mnohých odborníků z oblasti vzdělávání) podobají těm, které zmiňuje odborná zahraniční literatura popisující počátky péče o nadané. Změna postojů souvisí se zkušenostmi, rostoucím počtem výzkumů a informovaností o dané problematice.

S mýty, které jsme před časem zaznamenali v našich sdělovacích prostředcích, mezi učiteli, rodiči i ve dříve navrhovaných školských dokumentech, se pořád ještě setkáváme. Ze je rozdělit zhruba do následujících čtyř kategorií. Závažná je zejména poslední, nazvaná „výchovná doporučení“, protože jimi se mnozí lidé, přesvědčení o jejich pravdivosti, důsledně řídí a, byť možná v dobré víře v pravý opak, brání nadaným dětem ve zdravém vývoji.

Nejčastější mýty, omyly a prohřešky týkající se nadaných

1. Nadaní nemohou mít žádné problémy:

- Nadaným není třeba pomáhat, pomohou si sami.
- Věnovat zvýšenou pozornost vzdělávání nadaných je neetické, už takhle mají nespravedlivě víc než ostatní – není třeba ten rozdíl ještě prohlubovat.
- Jsou zároveň schopní a úspěšní i v „praktickém“ životě.
- Jsou úspěšní ve všem (pokud jde o školní předměty), a pokud ne, nejsou nadaní.
- Mají výborný prospěch a/nebo se umísťují v soutěžích.
- Jsou u učitelů oblíbení.
- Učitelé dokážou identifikovat nadané a rádi s nimi pracují.
- Nadané děti jsou poslušné a spořádané, „umějí se chovat“.
- Rády se učí, rády chodí do školy.
- Rády soutěží.

2. Jsou jim automaticky přisuzovány negativní osobnostní charakteristiky:

- Mimořádně nadaní jsou bezcharakterní, zneužívají své nadání k obohacení se na úkor druhých a manipulaci s nimi (viz V. Kožený aj.).
- Jsou sociálně nepřizpůsobiví.
- Potřebují dávat najevo, že jsou „lepší“.
- Budeme-li jim věnovat pozornost, budou nafoukaní.
- Podporujeme-li jejich rozvoj k mimořádnosti, budou osobnostně patologičtí.
- Jejich soustředování (do škol, tříd, programů pro nadané) vede k elitářství.

3. Původ a výskyt nadání:

- Všichni jsou nadaní.
- Nadané děti mají nadané rodiče a naopak:
 - ✘ nadaní rodiče mají nadané děti;
 - ✘ nenadaní rodiče mají nenadané děti.

- Nadané děti pocházejí pouze ze střední a vyšší společenské vrstvy (z „dobrých“, případně „lepších“ rodin), jsou to běloši (Evropané, Češi)...
- Nadané děti jsou „výtvorem“ ambiciózních rodičů, případně dalších nerozumných dospělých.
- Nadání se v 10 či 12 letech ještě nedá poznat.
- Z nadaných dětí se stávají géniové.

4. Z výše uvedených „obecně známých pravd“ vyplývají výchovná doporučení:

- Nadaným by se neměly dělat žádné výjimky, měli by se učit totéž, případně tímž způsobem a tempem jako ostatní.
- Jsou přetěžováni = nedávat jim zbytečně další podněty, oni si stejně sami něco najdou, rozvinou se a prosadí se. Nedovolit jim moc činností nebo vyučovacích hodin (ani když to chtějí).
- Ono (jejich vývojový náskok) se to časem srovná.
- Nespěchat s výukou jazyků, neučit je v předškolním věku.
- Potřebují se nejdřív naučit poslouchat.
- Je především třeba je socializovat, to je to, co nejvíc potřebují.
- V běžné třídě se nejlépe socializuje.
- Jen v běžné třídě získají cit pro sociální rozdíly a handicap a naučí se pomáhat slabším.
- Nebudou-li v běžné třídě či škole, nenaučí se např. kupovat jízdenky.
- Potřebují jiný způsob vzdělávání, ale až po absolvování ZŠ.
- Nadaný se v běžné třídě rozvíjí tím, že dělá pomocníka učiteli.

Jaké tedy jsou nadané děti (žáci, studenti)?

Nadané děti nejsou homogenní skupina. Liší se nejen druhem a mírou svého nadání, ale například i vytrvalostí, zájmem a ochotou podřídit se autoritě.

Nadané lze rozdělit zhruba do dvou kategorií:

- výrazně nadprůměrní** – obvykle se snadno a rychle učí, bývají konformnější, a jsou-li motivovaní, bývají úspěšní. Tato skupina nejvíce profituje z možnosti vzdělávat se ve výběrových školách, třídách a na víceletých gymnáziích;
- mimořádně nadaní** – tvoří ji asi 2 % dětí. Mívají větší problémy v přizpůsobivosti.

Jejich ostré vnímání pravidel a rozporů jim často brání chovat se konformně (těžce nesou porušování etiky a odmítají se například podřídit nesmyslnému nebo nespravedlivému

jednání), což jim činí problémy ve vztahu k autoritám. Těmto žákům nestačí pouhé přeskupování v rámci třídy. Potřebují pracovat se staršími, případně zcela individuálně.

Pro tuto skupinu žáků je nezbytná horizontální i vertikální prostupnost vzdělávacího systému – bez ohledu na jejich věk a stupeň školy.

Mimořádná osobnost v oblasti péče o nadané, **psycholožka Erika Landau** (1931–2013), zakladatelka Institutu pro nadané a talentované děti v Tel Avivu (a také autorka knihy *Odvaha k nadání*, nakl. Akropolis, Praha 2007), uvádí důvody k péči o nadané krátce a výstižně:

„Mnoho nadaných a talentovaných dětí, jestliže se jim nedostává odpovídající podpory, upadá a nerozvíjí své nadání, které by je mohlo dovést k vědeckým objevům, umělecké tvorbě, umožnilo by jim stát se vůdčími osobnostmi nebo prostě jen šťastnými lidmi, s přiměřenou sebedůvěrou. Ignorováním talentů ztrácí i společnost. Ztrácí tvořivé vůdčí osobnosti ve vědě, umění, politice a získává frustrované odpadlíky ze škol, společnosti, veřejného života a někdy i ze života vůbec.“

Problémy vzdělávání nadaných v běžných třídách

I v problematice vzdělávání nadaných existují zákonitosti působící podobně v různých zemích. Deborah Eyre některé z nich uvádí v knize *Vzdělávání nadaných v běžných školách* (*Able Children in Ordinary Schools*, David Fulton Publishers, 1997):

„Nevýhodou setrvání (nadaných) žáků v běžné škole je relativně malá pozornost, které se jim dostává, a nedostatečné rozvíjení jejich intelektového potenciálu. K dosažení velmi dobrých školních výsledků (známek) při relativně nízkých nárocích (odpovídajících průměrně nadaným žákům) totiž **nepotřebují plně využívat svých schopností**.“

Schopnosti jsou ovlivněny příležitostí, podporou a motivací. Proto se může výkon dětí v průběhu jejich školní docházky měnit. Příležitost a podpora jsou pro dosažení úspěchu životně důležité a dětem se jich má dostávat doma i ve škole.

Školy mají velký vliv na úspěšnost nadaných dětí. Důsledkem přesvědčení, že školy nemusejí těmto dětem věnovat pozornost, je, že **výkon mnoha dětí nedosahuje úrovně, která by odpovídala jejich nadání**. Školy by se mohly věnovat nadaným žákům, ale většinou to nepovažují za prioritu, a tak intenzivně snižují úspěšnost těchto žáků.

Schopné děti potřebují usilovně pracovat, mají-li být úspěšné. **Školy potřebují atmosféru, která podporuje pracovitost, rozeznává a odměňuje kvalitní výkon**.

Důležitým předpokladem úspěchu je motivace.

Nadprůměrné děti se silnou osobní motivací budou pravděpodobně stejně úspěšné jako mimořádně nadané děti, méně motivované.

Užijeme-li širší definici nadání, **najdeme v každé škole nějaké nadané děti**.

Identifikaci je třeba spojit s opatřeními pro rozvoj, jinak hrozí nebezpečí, že nadaní budou spíš vyloučeni (např. *underachievers* – ti, jejichž výkon je na nižší úrovni než předpokládané schopnosti) z programů rozvoje.

Pro státní školy je životně důležité identifikovat nadané žáky. Přesvědčení, že nadaní si vždy vedou dobře a nepotřebují zvláštní pozornost, neplatí.

Nedostatek efektivních plánovitých opatření vede u žáků k rozčarování a podvýkonu (ztrátě motivace).

Vede to k vzdělávacímu systému, ve kterém jsou úspěšní pouze ti, kteří vedle toho, že jsou schopní, jsou také konformní a pracují dobře, i když se jim dostává málo podpory a povzbuzení od učitelů.

Vede to také k nefér systému podpory na vyžádání. Dostane se jí možná těm dětem, jejichž rodiče k tomu školu přimějí. Těm méně šťastným nikoli.“

Nadaní jako priorita – ale ne v ČR?

Nadaní jsou už deset let součástí školské legislativy. Lze o nich získat informace (včetně solidních) na internetu, v literatuře i z dalších zdrojů. Nejčastěji a nejlépe v angličtině, ale už pár let jsou dostupné informace i v češtině.

Nejllepší pro pochopení jsou samozřejmě zkušenosti – osobní, rodinné či pracovní. Ze zkušeností vychází většina péče o nadané, se kterou se můžeme ve světě setkat. Začínala tím, že rodičům dělaly starosti problémy spojené se vzděláváním jejich nadaných dětí, a tak se rozhodli situaci řešit. V mnoha zemích, včetně většiny našich sousedů, patří péče o nadanou populaci k prioritám vzdělávacího systému.

V ČR se o zlepšení situace dlouhodobě snaží **Společnost pro talent a nadání (STaN)**, Vznikla před 27 lety jako pobočka

mezinárodní společnosti ECHA (Evropská rada pro vysoké schopnosti, jejich výzkum a rozvoj). Ve školním roce 1988/89 ji – a také pobočku společnosti Mensa – založila psycholožka Hana Drábková starší. Informace o dlouholeté intenzivní činnosti STaN, která se později stala i přidruženým členem WCGTC (Světové rady pro nadané a talentované děti) a spolupracuje s dalšími významnými mezinárodními organizacemi, sdružujícími odborníky, najdete na www.talent-nadani.cz.

Patrně nejvýznamnějším počinem Společnosti pro talent a nadání – STaN bylo **spolupořadatelství 19. bienální WCGTC konference**, která se konala 8.–12. srpna 2011 v Praze. Za celou dobu existence těchto konferencí poprvé a zatím jedinkrát v zemi bývalého „socialistického tábora“. Díky této události měli učitelé, psychologové a rodiče nadaných dětí z ČR a Slovenska možnost setkat se s plejádou významných zahraničních odborníků.

Pro ty z místních, kteří nevládnou angličtinou, byl připraven jednodenní program simultánně tlumočeného setkání s odborníky, jejichž tematika byla přínosná pro naši současnou praxi v oblasti péče o nadané.

Členové STaN se pravidelně zúčastňují ECHA, WCGTC, ICIE (Mezinárodní centrum inovací ve vzdělávání) a EUTC (Evropské centrum talentu v Budapešti) konferencí. Spolupracují na přípravě evropského systému péče o nadané. Informace o aktuálním světovém dění v oblasti péče o nadané předávají zájemcům z řad odborníků i rodičů na akcích STaN.

Nejbližší z nich bude 66. pracovní den STaN, který se koná v pondělí 18. května od 9 do 16 hodin na radnici Prahy 13 v Nových Butovicích. Více informací najdete na www.talent-nadani.cz a www.centrumfilip.cz.

STaN spolupracuje i s MŠMT ČR v oblasti tvorby koncepčních materiálů. Zatím poslední formou spolupráce byla činnost pracovní skupiny externích odborníků v péči o nadané. Její složení reprezentovalo péči o nadané v MŠ, ZŠ, na gymnáziích, poradenství a přípravu učitelů pro práci s nadanými a rodiče. Zastoupeni byli učitelé, ředitelé, psychologové, vysokoškolští pedagogové, rodiče nadaných dětí a neziskové organizace STaN – ECHA a Mensa.

Skupina předložila doporučení k úpravám systému péče o nadané. Ta jsou založena na odborné erudici jejích členů, obeznámenosti s aktuálním stavem této problematiky ve světě i se současnými problémy spojenými s výchovou a vzděláváním nadaných, které se dotýkají dětí (žáků, studentů), ale i jejich učitelů, rodičů a psychologů.

Přes dlouhodobé úsilí STaN i dalších subjektů je informovanost o problematice nadaných v ČR velmi malá, případně povrchní a nedostatečná. Souvisí to mimo jiné s postojem společnosti k nadaným a jejich vzdělávání a má to dopad na kvalitu práce s nadanými. Nemáme-li dostatek informací, nemůžeme rozumět podstatě problematiky. A bez toho nemůže být práce s nadanými efektivní.

V současné době je péče o nadané v popředí zájmu mnoha zemí a patří mezi priority vzdělávání. ČR k nim bohužel nepatří – a podle priorit „Strategie vzdělávání do roku 2020“ zřejmě ještě dlouho patřit nebude. Zatímco i v zemích kolem nás je vzdělávání nadaných věnována přinejmenším celá kapitola, u nás jsou nadaní zmíněni velmi stručně (*viz dále*):

Strategie vzdělávání do roku 2020 <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>

Priority:

1. snižování nerovnosti ve vzdělávání

- zvýšit dostupnost a kvalitu předškolního vzdělávání a rané péče, **zavést povinný poslední ročník předškolního vzdělávání**, specificky podporovat účast na předškolním vzdělávání dětí ze skupin a lokalit ohrožených sociálním vyloučením
- **snižit počet odkladů školní docházky**, resp. je povolovat pouze ve výjimečných případech a **provázet je se systémem přípravných tříd**
- zlepšovat kvalitu vzdělávání na druhém stupni základní školy jako hlavního vzdělávacího proudu
- **podporovat kompenzaci všech typů znevýhodnění a rozvoj všech typů nadání, a to na principu individualizace podpory**
- do společné části maturitní zkoušky **povinně zařadit matematiku**, a to nejdříve od roku 2020, v návaznosti na systémové změny ve výuce tohoto předmětu v základním a středním vzdělávání
- podpořit další profesní růst absolventů oborů středního vzdělávání bez maturitní zkoušky **zavedením mistrovské zkoušky**
- udržet otevřený přístup k terciárnímu vzdělání

2. podpora kvalitní výuky a učitele

- **dokončit a zavést kariérní systém pro učitele** a zlepšovat podmínky pro jejich práci
- **modernizovat počáteční vzdělávání učitelů** a vstupní vzdělávání ředitelů
- posílit význam kvalitní výuky ve vysokoškolském vzdělávání
- modernizovat systém hodnocení na úrovni dítěte, žáka a studenta a školy

3. odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému

- ustavit Národní radu pro vzdělávání
- zlepšit dostupnost a kvalitu informací o vzdělávacím systému
- systematicky využívat výsledky výběrového testování výsledků žáků jako zpětnou vazbu o fungování vzdělávacího systému
- otevřeně a srozumitelně prezentovat změny rodičům i širší veřejnosti
- zlepšit komunikaci mezi aktéry ve vzdělávání včetně široké veřejnosti

Náš přístup ke vzdělávání nadaných tomu odpovídá. Je poněkud rigidní a chybí mu nadhled. Ten je možný tam, kde je daná problematika pochopena a zažita.

U nás není běžná dlouholetá kvalifikovaná zkušenost s nadanými, jejich osobnostními charakteristikami, zvláštnostmi i s různými variantami jejich vzdělávání, podloženými četnými kvalitními výzkumy a solidní znalostí odborné literatury.

Není tu fungující systém péče o nadané a chybí zařazení této problematiky do povinné průpravy učitelů a psychologů. Zatím jsme v péči o nadané nedosáhli úrovně, na jaké u nás byla už před čtyřiceti lety psychologická a speciálně pedagogická péče o děti s poruchami učení.

Je integrace a inkluze řešením?

Nadané děti ale opravdu mají specifické vzdělávací potřeby a potenciálně nadaných je podobně velké procento jako dětí s poruchami učení. Obvykle se uvádí, že **nadaných jsou 2–3 %**.

Světověznámá britská **psycholožka Joan Freeman**, která se zabývala dlouhodobým výzkumem nadání, ve své práci mapující základní informace o praxi i teorii v péči o nadané ve světě uvádí, že kdyby všechny děti měly optimální podmínky pro svůj rozvoj, dokázalo by 20–25 % z nich vyniknout v nějaké oblasti.

Znamená to, že 90 % potenciálně nadaných zůstává neidentifikováno, a tedy nerozvíjeno. Děje se tak z různých důvodů. Například v případě „dvoji výjimečnosti“ je pozornost obvykle zaměřena na handicap dítěte, avšak jeho nadání bývá objeveno náhodou, jako „vedlejší efekt“ diagnostiky problémů.

Má-li být péče o nadané účinná a „spravedlivá“, měla by se zabývat všemi potenciálně nadanými, ne jen „špičkou ledovce“. K tomu směřují v zemích, které mají problematiku zažitou a v nichž zároveň panuje přátelské prostředí pro rozvoj talentů. Při řešení problematiky vzdělávání nadaných vycházejí ze skutečných potřeb každého jednotlivého dítěte.

Neřeší se tedy „integrace“ či „segregace“ jako taková, ale to, co je vhodnější pro konkrétní dítě (žáka, studenta). Znamená-li „inkluze“, že každý žák dostane to, co ke zdravému rozvoji své osobnosti a nadání potřebuje, pak v takovém případě funguje.

Rodiče nadaných dětí se v rámci našeho vzdělávacího systému mohou teoreticky rozhodnout, zda zvolit integraci v rámci běžné třídy, anebo zda vyhledají „segregované“ vzdělávání. Ve skutečnosti většina z nich velký výběr nemá, neboť také záleží na dostupnosti (dopravní i finanční) a kvalitě různých škol.

Mezeru v nabídce zaplňuje trh, jde-li o žádanou službu. Tak vznikají nové soukromé školy, t. č. zejména mateřské. Při dobrém vedení mohou velmi dobře nahradit to, do čeho stát nechce nebo nemůže investovat.

Nedostatečný zájem o rozvoj nadaných dětí v předškolním věku a nedocenění důležitosti péče o nadané připravují státní systém vzdělávání o inkluzivní programy, srovnatelné svým obsahem a kvalitou s programy prestižních zahraničních soukromých zařízení.

Třída Sovičky vs. Feynmanova škola

Jako příklad si uvedme dnes už neexistující třídu Sovičky s programem pro nadané děti. Fungovala v letech 2005 až 2013 v běžné státní mateřské škole Rozmarýnek v Praze 13.

Porovnáme ji s velmi dobrou, uznávanou a drahou soukromou Feynmanovou školou v USA, která má i předškolní třídy.

Třída Sovičky zahájila provoz před nástupem baby boomu. Ve třídě mělo být 15 dětí ve věkově smíšené skupině a jedna učitelka na dopolední směnu (odpoledne se děti, které neodcházely domů, dělily do ostatních tříd). Kromě dětí nadaných a mimořádně nadaných byl počet doplněn dle uvážení paní ředitelky. Záhy byl počet dětí zvýšen na 18.

Děti měly velmi kvalitní a pestrý program, který zajišťoval jejich všestranný rozvoj. Paní učitelka dokázala zvládnout i počáteční problémy se sociálním přizpůsobením některých dětí.

Rodiče dostávali informace o práci třídy Sovičky a o specifikách výchovy a vzdělávání nadaných. Program připravovala a realizovala paní učitelka Soňa Novotná ve spolupráci se Společností pro talent a nadání. Rodiče například dostali (přizpůsobeno pro Sovičky) jednu z verzí charakteristik nadaných, jejímž autorem je „klasik“ péče o nadané **James Gallagher**:

Nadaní předškoláci – charakteristiky pro rodiče

1. Nadané děti baží po vědění. Mají obrovskou zásobu informací o tématu, které je zajímavá (např. vesmír, dinosauři, zeměpis, dopravní systémy), a potřebu odložit téma, o kterém už „vědí všechno“, ad acta a začít pracovat na dalším. **V určitém období svého života mohou mít potřebu podělit se o své znalosti s ostatními.**

S touto potřebou pracuje Škola pro mimořádně nadané děti v Bratislavě. Děti, které věkem často odpovídají dětem v naší třídě, si připravují projekty a přednášky o svých oblíbených tématech. S těmi pak seznamují své spolužáky. Tuto možnost budou mít u nás děti, které budou mít zájem si prezentaci připravit.

2. Nadané děti potřebují zažívat pocit pokroku v tom, co se učí. Program pro nadané by měl dětem poskytovat možnosti, jak zažít pocit, že se zlepšují v tom, co se učí. Měly by vědět, kde byly (jak na tom byly), když začínaly, a kam směřují. Při seznamování se s novými tématy, a budeme-li se učit novým dovednostem, si ověříme, kolik toho na dané téma jednotlivé děti už znají, a řekneme si, co bychom se chtěli naučit. Pro každé dítě stanovíme cíl, kterého by chtělo a bylo schopno dosáhnout. Tak aby byl pro každé jednotlivé dítě dost zajímavý a zároveň zvládnutelný – tedy pro každé dítě jiný. Třída bude věkově smíšená a i struktura rozumových schopností dětí a jejich zájmů bude různá.

Příklad: Seznámení se se sovičkami

- Nejmladší děti budou sovičky kreslit, modelovat a učit se o nich básničky, písničky apod.
- Pokročilejší děti budou hledat informace o tom, jak sovy žijí.

- Ty, které umějí číst, nebo ty, jimž už někdo o sovičkách četl, budou hledat v knížkách příběhy, ve kterých se o sovách píše.

- „Vědci“ budou hledat informace o různých druzích sov v encyklopediích nebo v odborné literatuře, na mapě mohou ukázat, kde se které druhy sov vyskytují...

- Na konci projektu zhodnotíme, co jsme se naučili.

3. Nadané děti mají neodolatelné přání zmocnit se určitého tématu. Jakmile je nějaké téma zaujme, jsou jím „posedlé“ a snaží se získat všechny dostupné informace. Nic jiného je v tu dobu nezajímá. V práci na svém tématu jsou vytrvalé, a jsou-li nuceny věnovat se něčemu jinému, mohou se jevit jako vzdorovité a umíněné. Tuto jejich vlastnost se budeme snažit v rámci našich možností respektovat. Děti například budou moci pokračovat v práci na svých projektech při každé vhodné příležitosti.

4. Nadané děti potřebují činit pozorování, nacházet vztahy a vyjadřovat se k nim. Jejich inteligence je nutí pozorovat a objevovat souvislosti mezi všemi druhy věcí a jevů, důležitými, významnými i nepodstatnými.

5. Nadané děti mají cit pro hodnoty. Věří v čest, pravdu a další absolutna, která všichni už dlouhou dobu uznáváme. Mají silný cit pro čestnost a dodržování stanovených pravidel. Upozorňují na nesrovnalosti a těžce je nesou. Neočekávají nefér jednání a nerozumějí žertům tohoto druhu, byť mají smysl pro humor.

(Podle J. Gallagher: Teaching the Gifted Child připravila E. Vondráková)

Rodiče měli možnost zúčastňovat se akcí Společnosti pro talent a nadání a i ve školce konzultovat s psychologkou Evou Vondrákovou, která třídu Sovičky pravidelně navštěvovala.

Děti se úspěšně a s radostí zúčastňovaly soutěží pro školáky (např. Mise X) a z „kompetencí“, které v Sovičkách získaly, těžily ještě na 1. stupni ZŠ.

Třída Sovičky skončila s příchodem silných ročníků, kdy nebylo tolerováno „pouhých“ 18 dětí, ovšem s větším počtem už nebylo možné tento program úspěšně realizovat. S paní učitelkou se nyní můžete setkat na „Objevitelských sobotách“, pořádaných CTM (<http://www.objevitelske-soboty.cz/o-nadaci/centrum-pro-talantovanou-mladez>).

Z webových stránek Feynmanovy školy, kde v předškolních třídách společně pracují s maximálně 12 dětmi dvě vysokoškolsky vzdělané učitelky, uvádíme:

Ve Feynmanově škole máme inkluzivní přístup k identifikaci nadaných. Neoznačujeme děti jako „nadané“ či „nenadané“, ale místo toho se zaměřujeme na jejich potřeby, neboť jsme si vědomi toho, že každé dítě je jedinečné. Pokud mají malé děti vysoký potenciál k učení, mají i způsob, jak nám to dát najevo:

- Mají silnou motivaci k zahájení učení (mohou mít spoustu otázek „proč?“).
- Jsou napřed verbálně.
- Mají časný zájem o čtení.
- Jsou schopny rozumět abstraktním pojmům a klást složité otázky.
- Dokážou se dlouho soustředit na to, co je zajímavé.
- Rychle chápou a mají radost z poznávání.
- Mají vyspělý smysl pro humor.
- Raději si hrají se staršími dětmi.
- Rády rozebírají věci a dávají je zase dohromady.
- Mají tendenci k perfekcionismu – pracují, jak nejlépe dovedou.
- Hrají si tvořivě a originálně.

Děti jsou samozřejmě nadané mnoha individuálními způsoby. Tento seznam vám může napovědět, zda je Feynmanova škola dobrá volba pro vaše dítě.

Je škoda, že nebyl zájem Sovičky s tak pěkným a úspěšným programem pro děti (mezi nimiž bylo i několik dětí neidentifikovaných jako nadané) zachovat a rozvíjet dál jako příklad dobré praxe v práci s nadanými v běžné MŠ.

Dalším příkladem nezájmu institucí, které mají na starost vzdělávání, o fungující příklad dobré praxe a fungující inkluze byla práce s nadanými dětmi v intelektově, ekonomicky a etnicky smíšených třídách ZŠ Plzeňská v Praze 5.

Nebudeme-li se věnovat nadaným, na první pohled se celkem nic nestane. S výjimkou několika těch, kteří si opravdu dokážou pomoci sami, ostatní zmizí – tak jak to výše uvádí Erika Landau. Nemělo by nám to být lhostejné. Rozum a cit nejsou dva opačné konce téhož spektra.

Na závěr připojuji dva citáty:

„Je hazardem bránit rozvoji myšlení a brát lidem naději a představitost.“

Paul Johnson, Dějiny židovského národa

„Nejlepší vzdělávací metoda pro rozvoj nadání je – poskytnout příznivou společenskou atmosféru a přátelské postoje k nadání a jeho rozvoji.“

*János Gordon Györi,
International Horizons of Talent Support II.*

Ještě otázka: Na koho se obrátíte, budete-li hledat lék na vážnou nemoc svých blízkých, pomoc při řešení problémů přesahujících svou obtížností vaše možnosti, bude-li vám velmi záležet na kvalitě čehokoli, co pro vás má hodnotu?

Společnost pro talent a nadání vychází ze skutečných potřeb nadaných a potažmo nás všech. Chcete-li porozumět problematice nadaných a pomoci řešit skutečné problémy, byť menší než ten Matyášův (viz níže), kontaktujte prosím tým STaN e-mailem: talent.nadani@email.cz.

Autorka je psychologka a působí jako předsedkyně Společnosti pro talent a nadání (www.talent-nadani.cz)

Naléhavá výzva:

Hledáme pomoc pro dvakrát výjimečného, mimořádně nadaného Matyáše, kterého známe od jeho šesti let (teď je mu dvacet): Potřebuje stále víc osobní asistenci – tu se snad podaří zajistit. Ještě naléhavěji však potřebuje, aby se našlo zatím neznámé řešení – jak zastavit pokračující svalovou dystrofii LGMD 2A...

Dáme-li šanci mimořádně nadaným, motivovaným a pracovitým, třeba se mezi nimi najde někdo, kdo dokáže zatím nemožné. Bude mít možná lepší plat a postavení než ostatní, ale některým z nás to svým přínosem pro vědu, lékařství apod. vrátí. Dejme podporou mimořádně nadaných šanci Matyášovi a dalším, kteří na důležité objevy a pokroky v medicíně i dalších oblastech čekají.